

Nr 346

Av herr Jansson m. fl., om sänkning av pensionsåldern för vissa gruvarbetare.

(Lika lydande med motion nr 279 i Första kammaren)

Frågan om en lägre pensionsålder för i första hand utövare av tunga och hälsofarliga arbeten, varvid i främsta rummet nämnts gruvarbetarna, har varit aktuell sedan mycket lång tid tillbaka. Senast uttalade sig Gruvindustriarbetareförbundets kongress hösten 1967 för en lösning av denna fråga. Uttalanden med krav i samma riktning har även gjorts från enskilda avdelningar inom detta förbund. Behovet av en lägre pensionsålder för gruvarbetarna uttrycktes på ett synnerligen träffande sätt i en skrivelse, som gruvarbetarnas förbundsstyrelse överlämnade i januari 1959 vid en uppvaktning hos socialministern. Beskrivningen har aktualitet även i dag. Det heter i denna:

Det framföres ofta, att mekaniseringen medfört, att gruvarbetet inte längre är mer slitsamt än övrigt industriarbete. Det är riktigt, att lastmaskiner och skyttelvagnar, som håller på att införas, samt hårdmetallborren medför, att gruvarbetarens arm-, ben- och ryggmuskler inte anstränges på samma sätt som tidigare, men gruvarbetet är alltså fortfarande manuellt krävande. Bullret samt vatten- och oljeångorna har trots vidtagna skyddsåtgärder medfört ökade besvär för gruvarbetarna. Dammbildningen är genom den effektivare borrarbetingen och lastningen och de mera omfattande skjutningarna större. Trots vattenbegjutning, vattenspolning och ventilationsanordningar är gruvluften alltså osund. Ventilationen försvåras av att gruvorna blir allt djupare. Gruvarbetet är därför pressande. Gruvarbetet är nämligen inte beskaffat som den tillfällige besökaren oftast tror. Han får se vitkalkade transportorter, skipp-, kross-, pump- och vågstationer, där belysningen oftast är god. På dessa arbetsställen sysselsättes endast ett fåtal, i regel från tyngre arbeten omplacerade gruvarbetare. Och i takt med mekaniseringen minskar tillgången på dessa lättare reträttarbeten. Men besökaren får, främst av säkerhetsskäl, sällan besöka brytningsrummen eller gå ner i schakt och upp i stigorter, där tillrednings- och förberedande arbeten bedrivs.

Samma synpunkter hävdas i ett av Gruvindustriarbetareförbundets avd. 1 i Grängesberg antaget uttalande, som tillställts riksdagspartierna. Uttalandet tillfogar: »Under senare tid har även andra faktorer tillkommit, som gör att detta krav från gruvarbetarna än mer måste aktualiseras. Det är det kärva läget på arbetsmarknaden som råder. En del friställning av arbets-

kraft har förekommit, som har medfört stora svårigheter att omplacera äldre gruvarbetare. En del av de friställda har varit 60-åringar och däröver med en vacklande hälsa, som 25—40 års underjordsarbete har fört med sig.»

Pensionsåldern för gruvarbetare är lägre i ett flertal andra länder, exempelvis Västtyskland, där den lagstadgade pensionsåldern för gruvarbetare är 55 år, i Frankrike 58 år, Österrike 60 år, i de socialistiska länderna 55—60 år. I ILO:s konvention nr 128 och rekommendation nr 131 om pensioner, som just nu är under remissbehandling i vårt land, åberopas artikel 15 mom. 2, enligt vilken pensionsåldern inte får överstiga 65 år, och i mom. 3 att en lägre pensionsålder skall gälla för personer som varit sysselsatta i yrken som enligt landets lagstiftning om ålderspensioner bedöms vara tunga eller ohälsosamma. Eftersom den svenska pensionslagstiftningen uppvisar vissa andra fördelar, anser riksförsäkringsverket i sitt remissutlåtande den 24 november 1967, att hinder likväl ej bör möta för en svensk ratifikation av konventionen. Bortsett härifrån bör konventionens innebörd beträffande den lägre pensionsåldern ge anledning till eftertanke.

Vid flera tidigare riksdagar — senast i motion nr II: 39 år 1967 — har kommunistiska motionärer föreslagit sänkt pensionsålder för i första hand tunga och hälsofarliga yrken. I andra sammanhang har försök gjorts att uppnå bl. a. detta syfte genom motionsförslag om sloandet av reduceringsbestämmelserna vid förtida uttag av folkpension. Förslagen i denna riktning har blivit avvisade av riksdagen. I förut citerade skrivelser från Gruvindustriarbetareförbundets styrelse i januari 1959 heter det:

Under valrörelsen hösten 1958 har representanter för regeringen understrukit, att en pensionering även enligt fördelningsprincipen ger utrymme för en differentiering av pensionsåldern; därvid har bl. a. gruvarbetarna nämnts som den grupp, vilken vore berättigad till lägre pensionsålder än 67 år. Med hänsyn till de krav gruvarbetarna ställt har de med tillfredsställelse uppmärksammat och noterat statsrådets positiva inställning till denna för gruvarbetarna betydelsefulla fråga.

Detta tioåriga löfte borde nu infrias. Det kan visserligen anföras att förhandlingsvägen har ett avtal uppnåtts som till delar tillgodoser kraven om en lägre pensionsålder för gruvarbetarna. Avtalet slöts år 1961, och från år 1968 får de som uppnått 65 år och arbetat minst 10 år under jord $\frac{2}{3}$ av full pension, d. v. s. folkpension och ATP. Beroende av antalet tjänsteår finns en gräns nedåt på $1\frac{1}{2}$ ggr ATP:s basbelopp och en övre gräns vid 20 år eller fler med 2 ggr ATP:s basbelopp. Det kan icke sägas att pensionsåldern 65 år samt de stipulerade pensionsbeloppen är tillfredsställande. Ett förstahandskrav måste vara att pensionsåldern fastställs till 63 år vilket motsvarar den åldersgräns från vilken förtida uttag av folkpension kan erhållas. Men riktpunkten bör vara att pensionsåldern för gruvarbetare i likhet med vad fallet är i flera andra länder fastställs till 60 år. Förslagsvis kan tänkas ett genomförande i etapper med 63 år som första steg och därefter en årlig nedtrappning till 60 år inom en treårsperiod. Pensions-

beloppet bör fastställas till samma belopp som utgår vid uppnådda 67 år.

Till det förut nämnda avtalet om pensionering under vissa förutsättningar vid 65 års ålder kan tillfogas att detta icke täcker hela Gruvindustriarbetareförbundets verksamhetsområde. Viktigt är dock att principen om gruvbolagens skyldighet att bekosta pensionsförmånerna blivit fastställd. Detta är inte unikt. Av Sveriges sammanlagt 3,2 miljoner förvärvsarbetande (i november 1960) beräknas drygt en miljon i pensionshänseende vara gynnade i förhållande till övriga grupper genom någon form av kompletteringspension. Dessa förhållanden borde kunna bilda underlag för en generell fastställelse i lag om en lägre pensionsålder inom gruvindustrin samt om samma pensionsbelopp som utgår vid uppnådda 67 år.

Säkerligen finns även andra grupper arbetstagare med tungt och hälsofarligt arbete. För underjordsarbetande gruvarbetare är odiskutabelt att en lägre pensionsålder är motiverad. För deras vidkommande saknas anledning till ytterligare dröjsmål med en lagstiftning. För övriga grupper, som härvid kan komma i fråga, bör en utredning skyndsamt genomföras och förslag framläggas om den lägre pensionsålderns utsträckande även till sådana grupper.

Med hänvisning till det anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag rörande en till 63 år sänkt pensionsålder för underjordsarbetande inom gruvindustrin med samma pensionsbelopp som eljest skulle ha utgått vid uppnådda 67 års ålder.

Stockholm i januari 1968

Axel Jansson (vpk)

Eivor Marklund (vpk) Henning Nilsson (vpk) C.-H. Hermansson (vpk)